

پول، ارز و بانکداری

(مجموعه سوالات چندگزینه ای)

دکتر ابراهیم رضائی
رضا طالبلو

انتشارات آن

آذر ۱۳۸۸

سرشناسه: رضایی، ابراهیم، ۱۳۵۸ -
 عنوان و پدیدآور: پول، ارز و بانکداری (مجموعه سؤالات چهارگزینه ای)
 / تألیف ابراهیم رضایی، رضا طالب‌لو.
 مشخصات نشر: تهران: آن، ۱۳۸۸.
 مشخصات ظاهری: ۳۹۶ ص
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۰۶۵-۵۷-۲
 وضعیت فهرست نویسی: قیاد
 موضوع: پول - آزمون ها و تمرین ها (عالی).
 موضوع: ارز - آزمون ها و تمرین ها (عالی).
 موضوع: بانک و بانکداری - آزمون ها و تمرین ها (عالی).
 شناسه افزودنی: طالب‌لو، رضا، ۱۳۶۱ -
 رده بندی کنگره: ۱۳۸۸ / ۹ و ۹ / HG۲۲۲
 رده بندی دیویی: ۳۳۲/۲
 شماره کتابخانه ملی: ۱۸۷۶۴۲۵

پول ارز و بانکداری (مجموعه سؤالات چندگزینه ای)

اثر دکتر ابراهیم رضایی

رضا طالب‌لو

صفحه آرایي: مهیار اردیبهشت

ناشر: انتشارات آن

لیتوگرافی و چاپ: پرتوشمس / پرستش

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ اول

تاریخ انتشار: آذر ۱۳۸۸

قیمت: ۵۰/۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۰۶۵-۵۷-۲

خیابان ولی عصر (عج) - بالاتر از زرتشت - کوچه غفاری - پلاک ۶ - واحد ۳۰۶

۸۸۹۲۷۸۸۶ - ۸۸۹۲۳۱۶۰ - ۸۸۹۱۳۴۲۲

کلیه حقوق مادی و معنوی متصوره از این اثر به انتشارات آن تعلق دارد.

پیشگفتار

در سال های اخیر کتب متعددی در زمینه پول و بانکداری به صورت کتاب درسی و یا کتابی جامع که تقریباً مفاهیم مربوط به تئوری های پول، بانک های مرکزی، سیستم بانکی و ... را پوشش دهد، منتشر شده اند. هرچند نوآوری های روز افزون در زمینه ابزارهای مالی، کلیت های پولی و سیستم بانکداری باعث شده است همچنان این کتب نیاز به بازنگری های مجدد داشته باشند. اما از آنجا که تقاضا برای یک مجموعه سؤالات مربوط به بحث اقتصاد پول و بانکداری برای کمک به سنجش میزان معلومات دانشجویان رشته های اقتصاد و امور مالی، پاسخ داده نشده بود لذا در این کتاب برآن شدیم ضمن ارائه مباحث موجود در زمینه پول و بانکداری از مفاهیم جدیدتر مربوط به بازارها و ابزارهای مالی و سؤالات مربوط به آن نیز استفاده کنیم تا ضمن بیان نکات جدید در چارچوب سوال، توجه دانشجویان را به مطالعه مباحث جدید معطوف کنیم. همچنین سؤالاتی مربوط به بانکداری در ایران و بانکداری اسلامی به مجموعه مباحث اضافه شده است.

بر خود فرض می دانیم از دوست بزرگوارمان جناب آقای محمدرضا سعدی مدیرمسئول محترم «انتشارات آن» و آقای مهیار اردیبهشت مسؤول فنی انتشارات و همچنین سرکار خانم ستاره نیامی بخاطر طراحی روی جلد تقدیر و تشکر نمائیم. لازم است از سرکار خانم صادقی بخاطر بازخوانی فصول این کتاب تشکر نمائیم. بدیهی است مسئولیت هرگونه اشتباه احتمالی در مباحث به عهده نویسندگان است و با امید به اینکه این کتاب بتواند پاسخگوی بخشی از نیازهای دانشجویان بوده باشد از اساتید بزرگوار و دانشجویان عزیز انتظار است که با راهنمایی های خود در رفع نقایص ما را یاری فرمایند.

ابراهیم رضائی - رضا طالبلو

فهرست مطالب

فصل اول

پول، وظایف پول و تحولات سیستم پرداخت

۲۱	مقدمه
۲۱	۱-۱) معنی پول
۲۳	۲-۱) وظایف پول
۲۳	۱-۲-۱) پول، وسیله مبادله
۲۳	۲-۲-۱) واحد شمارش
۲۴	۳-۲-۱) ذخیره ارزش
۲۵	۳-۱) تحولات سیستم پرداختها
۲۵	۱-۳-۱) مبادله مستقیم کالا با کالا (سیستم تهاتری)
۲۵	۲-۳-۱) سیستم پول کالایی
۲۶	۳-۳-۱) پول فلزی
۲۷	۱-۳-۳-۱) سیستم پولی دو فلزی
۲۷	۲-۳-۳-۱) سیستم تک فلزی
۲۷	۴-۳-۱) پول اعتباری
۲۸	۵-۳-۱) پول تحریری
۲۸	۶-۳-۱) پول الکترونیکی
۳۰	۷-۳-۱) کارت های بانکی
۳۰	۱-۷-۳-۱) تعریف و مفهوم کارت های اعتباری (بانکی)
۳۱	۲-۷-۳-۱) تاریخچه کارتهای اعتباری
۳۲	۳-۷-۳-۱) مزایای کارت های اعتباری
۳۳	۴-۷-۳-۱) انواع کارت های اعتباری
۳۳	۵-۷-۳-۱) طبقه بندی کارتها به لحاظ شیوه تسویه

- ۴-۱) اندازه گیری پول ۳۵
- ۵-۱) سؤالات فصل ۳۸
- ۶-۱) پاسخ های سؤالات فصل اول ۷۰

فصل دوم

بازارهای ابزارهای مالی

- ۸۹ مقدمه
- ۹۰ ۱-۲) بازارهای مالی
- ۹۱ ۲-۲) کارکردهای بازار مالی
- ۹۲ ۳-۲) طبقه بندی بازارهای مالی
- ۹۳ ۱-۳-۲) بازار پول
- ۹۴ ۱-۳-۲) ابزارهای بازار پول
- ۹۶ ۲-۳-۲) بازار سرمایه
- ۹۷ ۱-۳-۳-۲) ابزارهای بازار سرمایه
- ۹۷ ۱-۳-۳-۲) سهام
- ۹۹ ۲-۳-۳-۲) اوراق قرضه
- ۱۰۳ ۳-۳-۳-۲) ابزارهای مشتقه
- ۱۰۶ ۴-۲) نهادهای مالی
- ۱۰۷ ۱-۴-۲) کارکرد نهادهای مالی
- ۱۱۱ ۲-۴-۲) انواع نهادهای مالی
- ۱۱۱ ۱-۲-۴-۲) موسسات مالی واسطه
- ۱۱۱ ۱-۲-۴-۲) موسسات مالی سپرده پذیر
- ۱۱۱ ۲-۱-۲-۴-۲) موسسات مالی مبتنی بر قرارداد
- ۱۱۲ ۳-۱-۲-۴-۲) موسسات واسطه ای سرمایه گذاری
- ۱۱۶ ۵-۲) انواع ریسک های (مخاطرات) بانک ها
- ۱۱۸ ۶-۲) سؤالات فصل
- ۱۴۷ ۷-۲) پاسخنامه سؤالات فصل دوم

فصل سوم

بانک و بانکداری

- ۱۵۲ مقدمه
- ۱۵۲ ۱-۳) اصول عملیات بانکی
- ۱۵۲ ۱-۱-۳) اصل تمرکز بانکی
- ۱۵۲ ۲-۱-۳) اصل تخصص بانکی
- ۱۵۲ ۳-۱-۳) اصل نظارت
- ۱۵۲ ۲-۳) بانکهای تجاری و تراز نامه آنها
- ۱۵۳ ۱-۲-۳) منابع وجوه (بدهیها)

- ۱۵۴ (۲-۲-۳) مصارف وجوه (دارایی ها)
- ۱۵۵ (۳-۳) خلق سپرده و تراز نامه بانک تجاری: یک مدل ساده
- ۱۵۸ (۱-۳-۳) خلق سپرده: سیستم بانکی
- ۱۶۱ (۴-۳) اندازه گیری عملکرد بانک
- ضمیمه فصل سوم
- ۱۶۳ ض-۱) مقایسه بانکداری سنتی با بانکداری الکترونیکی
- ۱۶۵ ض-۲) انتقال الکترونیکی پول
- ۱۶۵ ض-۱-۲) اهمیت انتقال الکترونیکی
- ۱۶۵ ض-۲-۲) مزایا و ریسکهای بکارگیری انتقال الکترونیکی وجوه
- ۱۶۶ ض-۲-۳) بانکداری الکترونیکی در سطح مشتری
- ۱۶۷ (۵-۳) سؤالات فصل
- ۲۰۳ (۶-۳) پاسخنامه سؤالات فصل سوم

فصل چهارم

عرضه پول

- ۲۰۷ مقدمه
- ۲۰۸ (۱-۴) فرایند عرضه پول و بانک مرکزی
- ۲۰۸ (۱-۱-۴) مهمترین بازیگران فرایند عرضه پول
- ۲۰۸ (۲-۴) تراز نامه بانک مرکزی
- ۲۱۰ (۳-۴) پایه پولی و کنترل آن
- ۲۱۳ (۴-۴) ضریب فزاینده M۲
- ۲۱۵ (۵-۴) سؤالات فصل
- ۲۴۵ (۶-۴) پاسخنامه سؤالات فصل چهارم

فصل پنجم

نظریه های پولی

- ۲۴۹ مقدمه
- ۲۴۹ (۱-۵) تنوری مقداری پول
- ۲۵۱ (۱-۱-۵) نظریه مقداری تقاضای پول
- ۲۵۳ (۲-۵) نظریه رجحان نقدینگی کینز
- ۲۵۴ (۱-۲-۵) انگیزه معاملاتی
- ۲۵۴ (۲-۲-۵) تقاضای احتیاطی پول
- ۲۵۴ (۳-۲-۵) انگیزه سفته بازی پول
- ۲۵۷ (۳-۵) بسط رویکرد کینزی
- ۲۵۸ (۱-۳-۵) بحث جبری تقاضای پول بامول - توپین
- ۲۶۰ (۴-۵) نظریه تقاضای پول فرید من
- ۲۶۲ (۵-۵) تفاوت نظریه های پولی کینز و فریدمن

- ۶-۵) سؤالات فصل ۲۶۴
۷-۵) پاسخنامه سؤالات فصل پنجم ۲۶۸

فصل ششم

سیاستهای پولی و تورم

- مقدمه ۳۰۱
۱-۶) ابزارهای سیاست پولی ۳۰۱
۱-۶) عملیات بازار باز ۳۰۱
۲-۶) سیاست تنویر ۳۰۳
۳-۶) ذخایر قانونی ۳۰۳
۲-۶) اهداف سیاست پولی ۳۰۴
۳-۶) سؤالات فصل ۳۰۵
۴-۶) پاسخنامه سؤالات فصل ششم ۳۲۴

فصل هفتم

بانکداری در ایران و بانکداری بدون ربا

- ۱-۷) تاریخچه بانکداری ۳۲۷
۲-۷) پول و سیستم پولی در ایران ۳۲۹
۳-۷) تاریخچه بانکداری در ایران ۳۳۰
۴-۷) تشکیل بانک مرکزی ۳۳۱
۱-۴-۷) آیا بانک مرکزی باید مستقل باشد؟ ۳۳۲
۲-۴-۷) بانک مرکزی در ایران ۳۳۳
۳-۴-۷) ارکان بانک مرکزی ۳۳۴
۵-۷) عملیات بانکی بدون ربا ۳۳۶
۱-۵-۷) تجهیز سپرده ها ۳۳۸
۱-۱-۵-۷) حساب جاری (قرض الحسنه) ۳۳۸
۲-۱-۵-۷) حساب پس انداز (قرض الحسنه) ۳۳۹
۳-۱-۵-۷) سپرده های سرمایه گذاری مدت دار ۳۳۹
۲-۵-۷) تخصیص منابع ۳۴۰
۱-۲-۵-۷) قرض الحسنه ۳۴۰
۲-۲-۵-۷) مضاربه ۳۴۱
۳-۲-۵-۷) مشارکت مدنی ۳۴۲
۴-۲-۵-۷) مشارکت حقوقی ۳۴۳
۵-۲-۵-۷) فروش اقساطی ۳۴۳
۶-۲-۵-۷) معاملات سلف ۳۴۳
۷-۲-۵-۷) اجاره به شرط تملیک ۳۴۴
۸-۲-۵-۷) مزارعه ۳۴۵

۳۴۶	 مسابقات (۹-۲-۵-۷)
۳۴۶	 جعاله (۱۰-۲-۵-۷)
۳۴۶	 خرید دین (۱۱-۲-۵-۷)
۳۴۷	 سرمایه گذاری مستقیم (۱۲-۲-۵-۷)
۳۴۹	 سؤالات فصل ۶-۷
۳۵۷	 پاسخنامه سؤالات فصل هفتم (۷-۷)
	فصل هشتم
	ارز و نظام های ارزی
۳۶۱	 ارز و بازار ارز (۱-۸)
۳۶۲	 مبادلات ارزی (۲-۸)
۳۶۳	 تعیین نرخ ارز (۳-۸)
۳۶۴	 نظام های ارزی و سیستم پولی بین المللی (۴-۸)
۳۶۴	 نظام پایه طلا (۱-۴-۸)
۳۶۵	 نظام نرخ ارز ثابت (۲-۴-۸)
۳۶۶	 نظام ارز شناور (۳-۴-۸)
۳۶۸	 حق برداشت مخصوص (۵-۸)
۳۶۸	 دلار اروپایی (۶-۸)
۳۶۹	 دلاری شدن (۷-۸)
۳۶۹	 واحد پول اروپایی (EMU) و شکل گیری یورو (۸-۸)
۳۷۰	 سؤالات فصل ۹-۸
۳۹۴	 پاسخنامه سؤالات فصل هشتم (۱۰-۸)
۳۹۵	 منابع و مآخذ

مقدمه

مطالعه موضوعات پول، ارزش بانکداری و نهادهای مالی به درک بسیاری از مسائل اقتصادی کمک می‌کند. در این کتاب سعی شده است تا حدی پس از ارائه تاریخچه‌ای در مورد پول و نهادهای مالی به ارتباط و اثرات سازمان‌های مالی و بازارهای مالی بر اقتصاد پرداخته شود.

پول بعنوان هر چیزی که در ازای ارزش کالاها یا خدمات با بازپرداخت بدهی پذیرفته می‌شود، تعریف می‌شود. این متغیر اقتصادی در نظر بسیاری از مکاتب اقتصادی، بر تولید کل یعنی کل تولیدات کالاها و خدمات در یک سال، نرخ بیکاری، تورم و ادوار تجاری یعنی افت و خیزهای تولید کل نقش بسزایی دارد.

مطالعه تغییرات حجم پول و کل تولیدات کشورها نشان می‌دهد که قبل از هر رونقی، افزایش عرضه پول و قبل از هر کساد و رکودی، کاهش عرضه پول بوده است. لذا مطالعه عوامل مؤثر بر عرضه پول مهم است. مطالعه نظریه‌های پولی یعنی نظریه‌هایی که بر اساس آنها، تغییرات مقادیر کمی پول به تغییرات کل فعالیت‌های اقتصادی و سطح قیمت‌ها مربوط می‌شود، اثرات پول بر تولید کل را مشخص می‌کند.

دیدگاه‌ها در هر کدام از این نظریه‌ها راجع به پول متفاوت است برای نمونه کلاسیک‌ها معتقد بودند که پول هیچ اثری در اقتصاد ندارد و پول خنثی است ولی پولیون و بزرگ‌ترین مدافع آن یعنی فریدمن که برنده جایزه نوبل در اقتصاد نیز بود نظریه بسیار مهمی در

مورد پول و تورم مطرح می‌کند. او می‌گوید همیشه و در همه جا تورم یک پدیده پولی بوده است.

نرخ بهره نیز بعنوان یک متغیر اقتصادی تا حدی در بازار پول تعیین می‌شود که البته در مورد تعیین نرخ بهره و تغییرات آن نیز نظریات بسیاری مطرح است. نرخ بهره عبارت است از هزینه وام یا قیمتی که بابت اجاره پول پرداخت می‌شود، که اغلب به صورت درصدی بیان می‌شود معمولاً در یک نظام اقتصادی چندین نرخ بهره مشاهده می‌شود مثلاً نرخ بهره وام رهنی، نرخ بهره وام خرید خودرو و نرخ بهره انواع مختلف اوراق قرضه. هر کدام از این نرخ‌ها می‌توانند بر اجزای مختلف تولید ناخالص ملی تأثیرگذار باشند.

یکی دیگر از موضوعات اساسی در این کتاب، بانکداری است. بانک عبارت است از یک نهاد یا سازمان مالی که سپرده‌های پول را می‌پذیرد و به متقاضیان وام می‌دهد. بانک یکی از زیر مجموعه‌های مفهوم واسطه‌گری مالی است. واسطه‌های مالی عبارتند از: بانک‌های تجاری، صندوق‌های پس‌انداز، صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک، اتحادیه‌های اعتباری، شرکت‌های بیمه، صندوق‌های بازنشستگی و شرکت‌های مالی.

این سازمان‌ها پول‌های مردم را بعنوان وام می‌گیرند (سپرده‌پذیری) و این وجوه را به سایر شرکت‌ها و سازمان‌های متقاضی وام می‌پردازند.

در میان واسطه‌های مالی، بانک‌ها نقش بسیار مهمی در ایجاد پول (و نه چاپ اسکناس و مسکوکات) دارند زیرا می‌توانند به دیگران وام بدهند. وام بانک‌ها موجب به وجود آمدن حساب پیجاری که یکی از اجزای عرضه پول به حساب می‌آید می‌شود. درباره شیوه‌ای که بانک‌ها تصمیم به دادن وام و خلق پول می‌کنند چند بخش اختصاص داده شده است.

مفهوم مهم دیگری که در این کتاب به آن پرداخته شده است مفهوم بازار مالی است، بازار مالی بازاری است که در آن پول مازاد افراد به کسانی که کسر یا کمبود بودجه دارند منتقل می‌شود. بازارهای مالی مثل بازارهای اوراق بهادار (مثل اوراق قرضه و سهام) از این نظر اهمیت دارند که پول کسانی را که توان تولید ندارند به کسانی که دارای چنین امکاناتی هستند، می‌رسانند. و در نتیجه این نقل و انتقالات کارایی اقتصادی افزایش می‌یابد. اوراق بهادار که به آن ابزار یا اسناد مالی هم گفته می‌شود، گواهی ادعایی به درآمدهای آینده سازمان انتشار دهنده اوراق بهادار می‌باشد و اوراق قرضه نیز یک سند بدهی است که در آن شرکت بدهکار تعهد می‌نماید که در دوره‌های زمانی مشخص

مبالغی را پرداخت کند. بازار اوراق قرضه از دو نظر برای نظام اقتصادی اهمیت دارد یکی اینکه شرکت و دولت می‌توانند بدان وسیله فعالیت‌های خود را تأمین مالی کنند یعنی برای این فعالیت‌ها پول تهیه کنند و دیگر اینکه نرخ بهره در این بازار تعیین می‌شود.

یکی دیگر از مهمترین بازارهای مالی بازار سهام است. اثرات این بازار بسته به درجه توسعه بانکی کشورها بر توان تولیدی آنها اثرات مختلفی دارد. بنابر دیدگاه‌های مختلف، در کشورهای پیشرفته، اثر بازار سهام بر اقتصاد بسیار بیشتر از اثر بازار سهام در کشورهای توسعه یافته است.

نرخ ارز بعد از آن واحد پول یک کشور نسبت به قیمت واحد پول کشور دیگر نیز از موضوعات اساسی در بازارهای مالی محسوب می‌شود. این متغیر اثرات بسیاری روی سیاست‌های پولی و مالی کشورها و در نتیجه روی تولیدات کشورها دارد.